fahs

Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund

NUMMER 3 August 2009 23. ÅRGANG

Nyt fra bestyrelsen

Tak til alle der har hjulpet bestyrelsen med at uddele bøgerne om Gribskov. Det har været en kæmpe hjælp. Jeg tør ikke tænke på foreningens økonomiske situation, hvis ikke bestyrelsen og et hold af frivillige havde ageret som postbude.

I bestyrelsen har vi modtaget mange positive tilkendegivelser på bøgerne - både mundtlige og skriftlige. Det er jo altid dejligt. Man må sige at Flemming Runes bøger også har fået en fantastisk modtagelse i pressen "Den ultimative bog om Gribskov i fortid, nutid og fremtid er nu udkommet" (Lokalavisen Nordsjælland) og Søren Ryge jublede i Politiken "Glædeligt, at vi i vort lille Danmark kan udgive digre afhandlinger om en skov på Sjælland."

Og hvad bliver så det næste, er der nok flere der tænker. Som det fremgår af bagsiden, skal vi på tur til det sagnomspundne Gurre lørdag den 3. oktober.

Som I vil bemærke, har bestyrelsen indført at gæster skal betale lidt mere end os der er medlemmer. Bestyrelsen vil gerne markere, også på dette område, at der er fordele ved at være medlem af FAHS. Gæster er selvfølgelig fortsat meget velkomne, forhåbentlig er de kommende medlemmer! Og så minder jeg om, at et medlemsskab dækker flere personer som bor sammen.

Bestyrelsen har selvfølgelig også fokus på årbogen for 2010, men i skrivende stund (ultimo juli) er det for tidligt at løfte sløret.

Jeg vil gøre opmærksom på, at foreningen har et antal eksemplarer af Gribskovbøgerne til salg. Prisen er som hos boghandleren 450 kr. Dertil kommer, udgiften til forsendelsen. På www.fahs.dk kan I se hele listen over de ældre årbøger, som stadig er på lager. Nogle koster kun 15 og 20 kr. Bøgerne kan evt. hentes i Helsingør mod kontant betaling, men kun efter udtrykkelig aftale med undertegnede. Rent praktisk ligger jeg ikke inde med bøgerne.

På bestyrelsens vegne
Eva Stennicke

Forsidebilledet: Skenkelsø Mølle. Fotografiet tilhører Egedal Arkiver og Museum

fahs

FAHS
Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund
Eva Stennicke (ansvh.)
Tryk: FOA
Tilrettelæggelse og layout: Eva Stennicke

FAHS udkommer 4 gange årligt, i februar, april, august, november.
Artikler sendes til redaktøren, se adressen nedenfor.

Bestyrelsen:
Eva Stennicke (formand)
Peter Kalko (næstformand)
Anders Alsløv (kasserer)
Torben Bill-Jessen (ture og foredrag)
Margrethe Krogh Sørensen (sekretær)
Rolf Kjær-Hansen
Kirsten Baunegaard (suppl)

Kontakt til foreningen:
Eva Stennicke
E-mail: eva.stennicke@mail.dk
Tlf.: 49 28 36 38
Adresse:
Frederiksborg Amts Historiske Samfund
v/ Eva Stennicke
c/o Helsingør Kommunes Biblioteker
Marienlyst Alle 4
3000 Helsingør

Foreningens bank er Nordea,
Registreringsnummer. 1335
Kontonummer: 4374709599

På **www.fahs.dk** finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag. Desuden registeret til årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger, som foreningen stadig har til salg.

Gurre

Gurre Slot og området omkring slottet er en landskabelig perle og et pragtfuldt udflugtsmål.

af bibliotekar Thomas Larsen

Slottet i dag

Vor viden om slottets lange og spændende historie blev forøget i 2000 og 2001. Nye udgravninger og undersøgelser viste, at der i middelalderen var adskillige store bygninger uden for den bevarede ringmur. Fundamentet til en meget stor bygning ses nu markeret i terrænet. Der er sat informationstavler op, som fortæller om de seneste udgravninger.

Sagnet om Valdemar Atterdag

Der er et rigt sagnstof knyttet til Gurre og slottet. Sagnet fortæller, at Valdemar Atterdag holdt så meget af Gurre, at han i overmod udtalte, at han godt ville give afkald på Himmeriget, hvis han blot fik lov at beholde Gurre. På denne måde fik Valdemar gjort mægtig flot turistreklame for Gurre; men ifølge sagnet blev han straffet af Gud for sit overmod. Som straf må han ride på jagt ved slottet hver nat med sit vilde jagtselskab.

Der kan ligge en kerne af historisk realitet bag sagnet. Vi ved, at Valdemar Atterdag opholdt sig meget på slottet. Forbindelsen mellem kongen og Gurre fremgår af adskillige dokumenter. Vi ved også, at Valdemar døde på Gurre 24. oktober 1375. At kongen har dyrket jagt på stedet er meget sandsynligt.

Beretningen om kongens overmod over for Gud kan måske være en afspejling af reelle konflikter mellem kongen og kirken. I den ældste optegnelse af sagnet berettes det, at kongen tvangsudskrev munke, fra det nærliggende Esrum Kloster, som arbejdsfolk til byggeriet på Gurre - til Esrum abbedens store misfornøjelse. Den beretning afspejler måske en reel forskydning i magtforholdet mellem kongen og klosteret.

Elskerinden Tove

Til sagnstoffet om Gurre og Valdemar Atterdag hører også sagnene om Valdemars lidenskabelige kærlighed til elskerinden Tove. Kongens betagelse af Tove skyldes en tryllering, som Tove har. Efter Toves død havner ringen på bunden af Gurre Sø, og herefter er Valdemar for evigt bundet til Gurre.Disse sagn har optaget stof fra folkevisen om Valdemar og Tove.

I folkevisen lader Valdemars dronning Helvig i sin jalousi Tove låse inde i badstuen, så hun omkommer. Sagnene om Valdemar Atterdag og Tove rummer masser af godt stof til en middelalderkrimi, men ingen historisk realitet. Den Valdemar, som optræder i folkevisen, er ikke Valdemar Atterdag, men Valdemar den Store, som levede næsten 200 år tidligere.

Romantikkens digtere

- har været flittige brugere af sagnstoffet om Gurre. De har på forskellig måde måttet forholde sig til den kendsgerning, at sagnet om kongen og Tove er en historie om kongens ægteskabelige utroskab.

Oehlenschlägers digtsamling "Fyensreisen" fra 1835 indeholder digtet "Valdemar Atterdags Grav". Digtet forsvarer kongen - ... han var ei ond, men svag. Hans forhold til Tove beskrives som helt selvforglemmende forelskelse. Dronningen omtales slet ikke. Digtet er ikke et af Oehlenschlägers kendteste. Det er meget lidt læst, selvom det nok er et meget typisk udtryk for romantisk natur- og historieopfattelse.

Fra højskolesangbogen kendes B. S. Ingemanns "Paa Sjølunds fagre Sletter". Sangbogens version er stærkt forkortet i forhold til det oprindelige digt "Kong Val-

Fra udgravningerne i Gurre 2000/2001 - Felt R 055.
Dette foto samt fotografiet side 6: Torben Bill-Jessen

demars Jagt" fra 1816. Digtet nævner ikke Tove, men skildrer Valdemar som en mand, hvis glæde ved det jordiske bringer ham i konflikt med kirken.

Carsten Hauchs "Valdemar Atterdag" fra 1861 er en hel versroman, som med stor dramatik skildrer både kongens forhold til Tove og hans konflikt med kirken. Ingemann og Hauch er fine digtere, og man kan stadig glæde sig over deres verskunst. Hauchs "Valdemar Atterdag" har en del af spændingsromanens træk. At læse en spændingsroman på vers er en uvant oplevelse; men umagen værd.

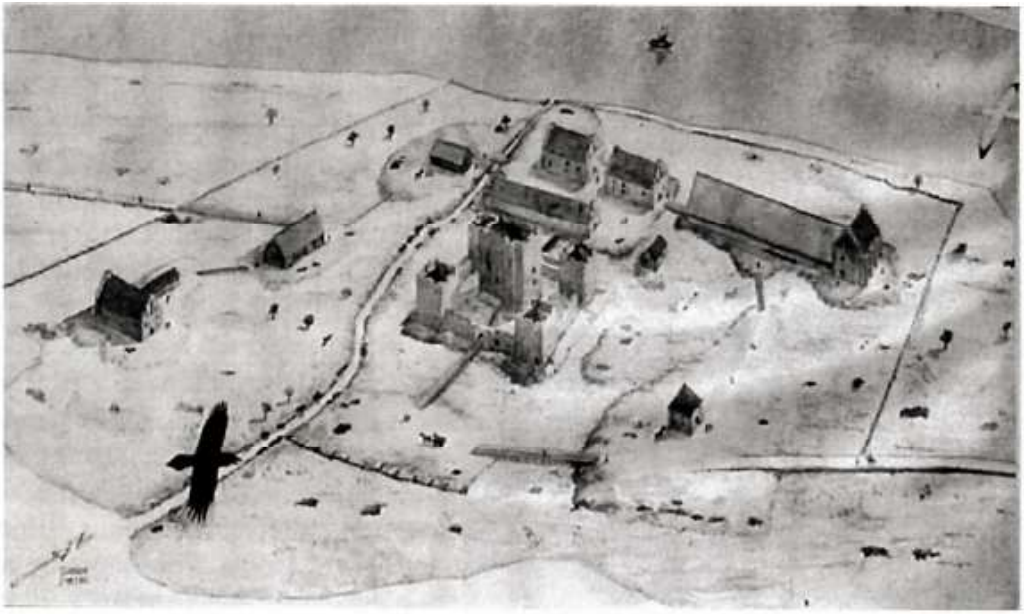
H. C. Andersens "Gurre" fra 1842 er et landskabsdigt, hvor historien om Valdemar og Tove indgår som element i landskabsskildringen. Digtet er nok mere kendt som "Hvor Nilen vander ægypterens jord".

Christian Winthers digt "Kong Volmer paa Reisen" fra 1851 skildrer kongens ridt om natten, men ikke som dystert genfærd. Her er det den levende konge, som rider om natten for at komme tidligt frem til Gurre og Tove. Som han nærmer sig Gurre og pigen, bryder dagen frem, og naturen vågner.

J. P. Jacobsens "Gurre-sange" indeholder ikke megen ydre dramatik; men der er voldsomme følelser på spil i digtene. Disse digte er kemisk renset for fordømmelse af kongens illegitime forhold til Tove. Her er det Gud, der er på anklagebænken. "Gurre-sange" blev færdiggjort i 1869, men først udgivet i 1886 efter Jacobsens død. Digtene har haft stor gennemslagskraft, og er oversat til mange sprog. J. P. Jacobsen har sat Gurre på verdenskortet.

Nyere tid

Senere digtere har forholdt sig humoristisk til sagnstoffet. P. Sørensen Fugholm (alias Per Barfoed) har skrevet en række digte, hvor han veloplagt radbrækker det danske sprog: Et af dem hedder "Mit Gurre". Det

Forslag til rekonstruktion af borganlægget i Gurre i senmiddelalderen. tegningen af hovedborgen og de udgravede bygninger på forborgen er baseret på relativ sikre data. De øvrige bygninger er derimod frit genskabt på de kunstigt skabte holme, som koteopmålingen kan påvise.
Tegning Jesper Lassen. Her gengivet efter: Gurre slot. Kongeborg og sagnskat. 2003

indgår i hans "Samlede digte 1923 - 1939" fra 1939. Fugholms Gurre ligger i Brønshøj med udsigt over Utterslev Mose, og digtet skildrer en lidt indeklemt parcelhusidyl.

Et af Halfdan Rasmussens "Tosserier" fra 1953 hedder "Noget om kongelig elskov". Digteren skal mødes med sin elskede Nanette ved borgruinen. Hun lader vente på sig, og det får ham til at gennemleve alle Kong Valdemars kvaler

Men her kommer ingen Nanette,
så det er den rene ruin.

Men pludselig dukker hun op; og så fyldes digteren af kongelig glæde :

Der rider en konge ved Gurre.
En drot tar sin lykke på borg.

Digtet er sat i musik af Mogens Jermiin Nissen, og kom med i tosserisangbogen "Noget om... " fra 1966. I samme samling finder man "Noget om kronologi". Her er digteren gået på kro, og er blevet så fuld, at han kommer op at skændes med sin egen skygge. De forsones dog, og sammen vender de interessen mod kroværtens kønne datter, der bliver til Kleo-patra fra Gurre.

Et af Frank Jægers kendteste digte er "Kirsten og vejen fra Gurre". Det står i hans første digtsamling "Dydige digte" fra 1948. Senere er det sat i Musik af Tony Vejslev, og indgår i samlingen "19 jægerviser" fra 1953.

Digtet er drilagtigt. Når man støder på Gurre i titlen, drives man som læser til at lede efter mere om Gurre i digtet; men man leder forgæves. Gurre nævnes kun i titlen, og vejen i digtet går netop fra Gurre. Men digtet er meget smukt. Det bevæger sig erindrende og sansende gennem det våde, Nordsjællandske efterårslandskab, og lokale stednavne føjes

ind i de rimede linier. I digtet tales der om at komme alt for nær på noget, og der tales om længsel. Om digtets fortabt-forelskede efterårsstemning har noget med Gurre og sagnene at gøre, er ikke til at vide

Dit blik fik gule marker med sig hjem.
Nu ejer du en længsel efter dem.

Romantiske komedier

Sagnene har også givet stof til flere sceneværker. Johan Ludvig Heibergs romantiske komedie "Syvsoverdag" blev opført på Det Kongelige Teater i 1840, og positivt modtaget.

Holger Drachmanns drama "Gurre" er skrevet under et ophold på Marianelund Kro. Det blev opført på Det Kongelige Teater i 1901, og også positivt modtaget.

Lyrikeren Ludvig Holstein udgav 1898 læsedramaet "Tove. Et Kærlighedsdrama i fem Akter". Det blev sat på scenen på Dagmarteatret i 1908, nu med titlen "Tove. Et Sommersagn i 5 Akter" og med musik af Carl Nielsen. Sceneopførelsen fik ikke nær samme positive modtagelse som læsedramaet. I 1941 blev stykket udsendt som radiohørespil.

Mere om Gurre Slot

Hvis man vil have mere at vide om Gurre Slot, så er Lone Hvass, vores guide på turen den 3. oktober, medforfatter på den meget inteessante bog " Gurre slot : kongeborg og sagnskat", som udkom i 2003.

Bogen sammenfatter den eksisterende viden om slottet, og gør udførligt rede for de seneste udgravninger. Der er afsnit om bygningshistorien og de arkæologiske fund, om livet på slottet og om slottet som administrationscentrum. Også sagnstoffet og litteraturen og musikken omkring slottet bliver beskrevet. Bogen er smukt illustreret og særdeles grundig. Endog udtrykket "Kong Valdemars r..." forsøger bogen at give en forklaring på.

Artiklen er med få ændringer gengivet efter Helsingør Kommunes Bibliotekers online tidsskrift Tekst, lyd & billede, oktober 2004. www.helsbib.dk/tilbud/tekst_lyd_billede

Pibe Mølle

af arkivleder Simon Steenfeldt Laursen

Tilbage i 1500-tallet blev Pibe Vandmølle drevet af Pøle-åens vandmasser, der havde udspring fra området omkring Frederiksborg med tilløb fra bække og moser i Gribskov, for slutteligt at have udløb i Arresø. Den var kornmølle og en såkaldt græsmølle, der kun malede fra forår til efterår. Møllen lå i vejknækket ved den nuværende bro over åen, der hvor Pibe Møllegård ligger. Det lave engareal før møllen var dengang en opstemmet møllesø. I forbindelse med afvanding af landbrugsarealerne i slutningen af 1700-tallet sænkedes tilførslen af vand kraftigt, og vandstanden i mølledammen blev meget lav. Ejeren af vandmøllen Peter Christian Lüder henvendte sig derfor til kongen og fik tilladelse til at opføre en vindmølle i stedet for på betingelse af, at vandmøllen blev nedlagt.

Pibe Vindmølle blev herefter opført i 1779. Den blev en stubmølle (møllen står på en stub og kan drejes op mod vinden), selvom det på dette tidspunkt var blevet mere almindeligt at bygge den mere moderne hollandske mølletype. "Hollænderen" var knap så sårbar for at blive blæst omkuld eller brænde som stubmøllen. En af grundene var, at da hele møllen skulle drejes mod vinden på en stubmølle, og kun hatten drejes på en "hollænder", derfor havde stubmøllen større risiko for at komme ud af kontrol.

Pibe Mølle er således ikke blandt de ældste møller i landet, men den er den eneste stubmølle på Sjælland, der står på sin oprindelige plads. På sin bakketop i det åbne landskab er det tillige en ualmindelig smuk mølle. Den fremstår som et vartegn for området. På grund af Gribskov, der lå tæt ved og resulterede i en hæmmende læ for mølledriften, fik ejeren i en rentekammerresolution i 1805 tilladelse til at genåbne vandmøllen som supplement. I 1800-tallet var der

Pibe Mølle uden vinger ca. 1932.
Foto: Helsinge-Gilleleje Lokalarkiv

møllemangel i området, og i 1844 fik Pibe Mølle tilladelse til yderligere at installere en hestemølle på gården. Det skal her tilføjes, at møllegården udover mølledriften, fra gammel tid havde et pænt stort landbrug på næsten 100 tdr. land. Gården beskrives i brandtaxationen i 1801 som længe med mølleværk, to kværne, to skorstene, køkken, tre værelser og to bilæggerovne. Herudover var der en længe indrettet til beboelse, en længe til lo, lade, tørvehus og kostald, samt en længe til hestestald, fårehus og lo. Endelig var der en længe med et stampeværk med otte hamre, der var tilsluttet vandmølleværket. Stampeværket blev brugt ved klædefabrikation. Det ud-

Pibe Mølle i nyere tid. Foto: Helsinge-Gilleleje Lokalarkiv.

gjorde omkring 500 m² under tag, hertil kom Stubmøllen.

Møllegården brændte i 1864, men både den og vandmøllen blev genopført. Gården er siden restaureret i flere omgange. Omkring 1900 blev der indrettet bageri og købmandsforretning. Mølledriften fortsatte helt frem til 1921, hvor den blev indstillet både for vand- og stubmøllen. Mølleren fik 15.000 kr. af områdets bønder for ikke at opstemme vandet i en mølledam. Stubmøllen kunne i princippet have fortsat, men var øjensynlig ikke rentabel længere. I stedet blev opført en stor spinkel vindmølle oven på taget af møllegården, som delvis kunne drive mølleværket fra vandmøllen. Den eksisterede frem til anden verdenskrig.

Stubmøllen stod efter nedlæggelsen som et vingeløst spøgelse på sin bakke og forfaldt. Den blev dog overtaget af Nationalmuseet allerede i 1924 og siden fredet i 1959. I 1965 blev den nødtørftigt restaureret, og yderligere sat i stand op til en overdragelsesceremoni i 1989, hvor Nationalmuseet med rigsantikvar Olaf Olsen i spidsen overdrog Pibe Stubmølle til Helsinge Kommune. Møllen er siden blevet drevet af det lokale museumsvæsen; først Helsinge Arkiv og Museer og i dag Holbo Herreds Kulturhistoriske Centre. I praksis er den dog blevet drevet og passet af et lokalt frivilligt møllelaug. De har holdt mølledage, hvor besøgende har kunnet stå oppe i møllen og opleve den køre.

Møllegården forblev i privat eje som landbrug under den sidste møller Fritz Hemmingsen. Dennes søn Ejlif Hemmingsen solgte i 1985 gård og jord til Jes Hovgaard, som i år 2000 startede Helsinge Golf på gårdens jorde. Golfklubben brugte en tegning af vindmøllen som deres logo. Det sumpede

areal umiddelbart omkring møllen er dog bibeholdt golffrit i den oprindelige natur. Møllegården er ud over golfklub blevet restaurant. I 2009 har klubben skiftet navn til Ree Golf, da den blev købt af rigmanden Karsten Ree, nu med en lille stilistisk udefinerlig mølle som logo.

Møllen fik i 1995 nye vinger og i 1996 udskiftedes en totalt rådden stenbjælke. Stenbjælken er en kæmpe træbjælke, der har sit navn fra, at den bærer møllestenene. Alligevel er der i dag problemer igen, hvor store dele af møllen inklusive de nye vinger er ramt af svamp. Den har derfor stået vingeløs og uvirksom i et par år, og nu glæder vi os alle til en restaureret mølle, der igen kan modtage besøgende og køre op mod vinden fra sin ophøjede position i landskabet.

Møller - historisk set

af arkiv/museumsleder Rolf Kjær-Hansen

Formaling af korn til mel har gennem tiderne været en livsnødvendig og vigtig beskæftigelse, der var meget tidskrævende. Fra bondestenalderen, hvor man først begyndte at dyrke afgrøder, kendes skubbekværne bestående af en fast underdel og en øvre sten, man grutter kornet med. Fragmenter af kværne er en af de oftest fundne genstande på stenalderbopladser, hvilket understreger den store betydning af dette redskab. I jernalderen udvikledes en ny type kværn: drejekværnen, hvor de to stykker sten, der udgør kværnen passer sammen: den nederste ligge stille og den øverste kan rotere. Det er dette princip, der fremover er anvendt i møller, blot i lidt større målestok og med hjælp af vand- eller vindkraft.

Oprindelsen til hjulet er foreslået sat i forbindelse med vandingssystemer i Nærorienten, hvor man anvendte hjul med skovlblade til at løfte og flytte vand i forbindelse med vanding af afgrøder. Kraften til at betjene vandhjulet har været leveret af dyr eller mennesker. Det er først senere man har anvendt vandets kraft til at drive vandhjulet rundt for at kunne benytte energien til andre formål, herunder melfremstilling.

Som nævnt kendes denne type vandmøller fra oldtiden, romeren Vitruvius beskriver indgående konstruktionen. I Danmark dukker vandmøllerne først op omkring 1130, hvor de ældste vandmølleanlæg stort set samstemmende dateres til denne periode. Det har været forslået, at vandmøller også fandtes i vikingetiden, men påvisningen af en præcis datering savnes endnu.

Vandmøllens fremkomst i begyndelsen af 1100-tallet sættes i forbindelse med klostervæsenet, der på mange punkter var bærere af ny teknologi.

De første vindmøller kendes fra begyndelsen af 1200-tallet, hvor hele møllebygningen må drejes, når vingerne skal stå imod vinden. Denne vindmølle kaldes stubmølle, fordi hele møllebygningen hviler på en stub.

Den første hollandske vindmølle bygges i Danmark i 1619 for Christian IV i København, hvor det alene er mølletoppen, der kan drejes mod vinden. Denne konstruktion muliggjorde, at møllen kunne bygges større og højere med en deraf større kapacitet til følge. Stort set hvert sogn havde sin egen mølle, men til trods for en udbredt forestilling, var der ikke tale om mølletvang (bortset fra i købstæderne), men i praksis benyttede man naturligvis sin lokale mølle. Møllernæringen blev givet fri i 1852 med en 10-årig overgangsperiode til 1862, hvilket betød, at man nu frit kunne nedsætte sig som møller. Det var måske begyndelsen til enden for det mindre landlige mølleri. Omkring 1900 etableres store industrielle havnemøller, der overtager hovedparten af formalingen. Fra denne periode og fremefter er det mindre mølleri i konstant tilbagegang, bortset fra en kortvarig opblomstring under 2. verdenskrig, hvor rationeringen gør, at en del 'sort' mel males hvidt. Et yderligere knæk mærker mølleriet med fremkomsten af den elektriske kværn til foder på gårdene, der betyder, at man ikke længere har behov for de små møller.

Skenkelsø Mølle Museum

af arkiv og museumsleder Rolf Kjær-Hansen

Egedal Kommunes kulturhistoriske museum er beliggende på den gamle hollandske vindmølle: Skenkelsø Mølle, der er opført i 1891. Navnet stammer fra den nærliggende landsby Skenkelsø. I dag ligger møllen nærmest i den nordlige udkant af Ølstykke Stationsby, der først opstod efter 1879, hvor togdriften mellem København og Frederikssund blev etableret.

Møllen ligger højt i landskabet langs den oprindelige landevej mellem Roskilde og Hillerød: Frederiksborgvej. Den er nu afløst af rute 6, hvorfra møllen stadig kan anes.

I møllens 118-årige levetid har der blot være tre møllere foruden den nuværende frivillige møller Knud Brandt. Så der har altså været drevet uafbrudt mølleri siden møllen blev opført og denne kontinuitet er noget, der værdsættes, idet jobbet som møller bedst læres som mesterlære, hvor tips og staldfiduser overleveres fra generation til generation.

Museumsmølle

Skenkelsø Mølle Museum, der som sagt er kulturhistorisk museum for Egedal Kommune, forsøger at beskrive udviklingen i et område, der på ganske få år - fra 1960'erne og frem - har udviklet sig fra et hovedsageligt landbrugssamfund til et parcel- og fritidsområde.

Museet lægger vægt på autentiske oplevelser kombineret med aktiviteter for hele familien. Der er åbent hver tirsdag formiddag og ellers er åbningsdagene: hver den første lørdag i månederne, maj til oktober. Disse lørdage afholdes skiftende aktiviteter med forskellige historiske temaer. Museet har desuden en skoletjeneste med tilknyttet ansat lærer, der tilbyder undervisning af kommunens elever. Skenkelsø Mølle Museum drives i samarbejde med Ølstykke Historiske Forening, hvor museumsværterne er ulønnede og frivillige medarbejdere. Ved drift af en museumsmølle er det overordentligt vigtigt at møllen til stadighed holdes i gang og vingerne bliver drejet og maskineriet brugt. Der skal ikke gå langt tid før forfaldet sætter ind, hvis møllen overlades til vejrliget. Hvis vingerne står urørt i den samme stilling, samler der sig nemt vand i krydset mellem vingerne med rådskader til følge og inventaret i møllen har også bedst af at blive brugt, så det ikke vokser fast. En museumsmølle kan naturligvis ikke fungerer som en tidligere aktiv mølle, dertil er der ikke tilstrækkeligt med mandskab.

Skenkelsø Mølle er imidlertid begunstiget af et velfungerende og aktivt møllelaug, der består af en række håndværkere med vidt forskellig baggrund, men med en fælles interesse og passion for gamle møller. Dette møllelaug under ledelse af Knud Brandt er ansvarlig for at møllen kører og maler mel. Møllelauget mødes hver tirsdag formiddag og kører med møllen, efterser maskineriet, gør kværnen ren og foretager mindre reparationer, hvis dette er påkrævet.

En mølle minder på mange måde om en levende mekanisme, idet der er en lang række forskellige processer, der foregår fra kornet ankommer til møllen til det ender som færdig formalet mel. Og alle disse forskellige dele af møllen kræver opmærksomhed og vedligeholdelse, for at de ikke skal forfalde.

Derfor er den absolut bedste vedligeholdelse af en gammel mølle, at holde den i funktion og fange de mindre problemer og skader før de udvikler sig til større. Selv med denne strategi vil der dog uværgeligt også opstå behov for reparationer, da en mølle består af mange dele, der også slides og med årene skal udskiftes eller udbedres. Således også på Skenkelsø Mølle, hvor det

Skenkelsø Mølle. Foto: Egedal Arkiver og Museum

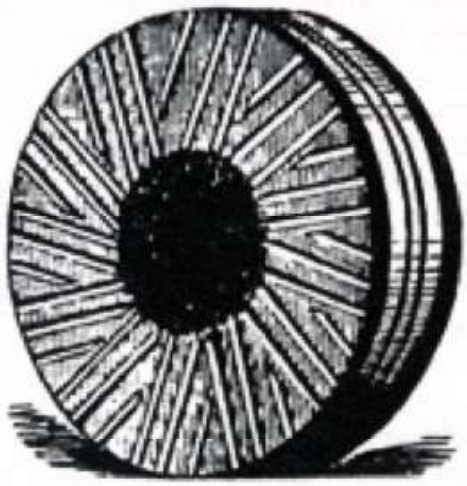
årlige bygningseftersyn afslørede, at de store gennemgående bjælker, der holder møllens drejeanordning: krøjeværket, stod for en udskiftning. Møllebyggerfaget er et højt specialiseret erhverv bestående af lige dele tømrer, snedker og smedefærdigheder, idet en mølle indeholder mange forskellige bygningsdele og materialer.

Der findes derfor også kun to møllebyggerfirmaer i Danmark, da der jo i sagens natur kun findes et begrænset antal aktive møller i Danmark - for øjeblikket ca. 100, hvis man medtager både vand- og vindmøller. For disse møller er det dog af afgørende betydning, at der findes muligheder for at få møllen repareret på forsvarlig faglig vis med respekt for det historiske håndværk.

Det er derfor særligt glædeligt, at Møllebyggerfirmaet John Jensen Aps. fortsat uddanner nye møllebyggere, da det er vigtigt at få videregivet den faglige ekspertise til næste generation. Hjerl Hede Frilandsmuseum har forsøgt at udvikle og opbygge et kompetence- og videncenter for landhåndværk, hvor det er tanken med tiden også at kunne uddanne nye møllebyggere.

I et forbilledligt samarbejde med Egedal Kommunes Bygge- og Plancenter blev der lagt en plan for en renovering og udskiftning af de store bjælker, der var af voldsomme dimensioner. Naturligvis opstår der overraskelser, når man først tager fat på en renovering af en gammel mølle, men alle problemer blev overvundet, og ved Dansk Mølledag d. 21. juni 2009 kunne viceborgmester og formand for kultur- og fritidsudvalget Jens Jørgen Nygaard indvie den nyrenoverede mølle ved en festlig højtidelighed. Møllens vinger drejer nu igen og der males mel – og forhåbentligt går der længe inden der igen skal repareres på den gamle vindmølle

Her kan du finde yderligere oplysninger:
www.egedalhistorie.dk
www.moelle-forum.dk

Fransk møllesten fra reklame for Københavns Møllestensfabrik.
Illustrationen kommer fra www.moelle-forum.dk

"Lad Gud kun beholde sit himmerig, hvis jeg må beholde mit Gurre"

Nationalmuseet og Helsingør Kommunes Museer lavede i årene 2001 til 2005 en række undersøgelser af det sagnomspundne Gurre. Det har vist sig, at borgkomplekset er langt større end almindelig kendt. I borgens velmagts dage var det et at de største borganlæg i Danmark. Her mødtes dronning Margrethe I. med de nordtyske fyrster, her blev i 1430'erne slået mønt og her lå Valdemar Atterdag på sit dødsleje.
Vi har formået arkæolog og museumsinspektør Lone Hvass, der på Helsingør Kommune Museers vegne deltog i undersøgelserne, til at komme og fortælle om udgravningernes resultat og borgens historie.

Vi mødes ved Gurre Slot lørdag den 3. oktober 2009 kl. 13.00.

Her bruger vi 1½ time på at høre om de mange magasinbygninger, smedjen, teglovnen, kalkovnen, kirken og andet, der har ligget rundt om selve slottet.
Derefter kører vi 9½ km. (15 min.) til Esrum Møllegård (ved Esrum Kloster), hvor kaffe og kage venter os. Her er det muligt, på egen hånd efter kaffen, at bese vandmøllen.
Husk at Gurre er bygget i moseområde og der kan være vådt, hvorfor støvler eller andet praktisk fodtøj anbefales.
Da FAHS blev stiftet i 1906 gik samfundets første udflugt til Gurre slot, dengang deltog 650 personer. Det tal når vi næppe i dag, men dem der kommer, kan vi love en spændende og udbytterig dag. Turen koster 100 kr. for medlemmer og 120 kr. for ikke medlemmer.

Tilmelding som sædvanlig til:
Torben Bill-Jessen tlf.: 49 21 86 89
eller e-mail: tb-j@stofanet.dk

Senest den 30. september 2009